



# **PREPORUKE ZA RAZVOJ MODELA ODRŽIVOSTI I OTPORNOSTI**

**ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA**

**U PODRUČJU DJELOVANJA 9. CENTRA ZNANJA ZA  
DRUŠTVENI RAZVOJ**

**Zagreb, 2023.**

## **AUTORI:**

### **9. CENTAR ZNANJA ZA DRUŠTVENI RAZVOJ**

- **Savez udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja**
- **Zajednica županijskih zajednica, udruga i članova HVIDR-a RH**
- **Udruga djece poginulih i nestalih hrvatskih branitelja Domovinskog rata**
- **Udruga hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata**
- **Udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata Republike Hrvatske**
- **Zbor udruga veterana hrvatskih gardijskih postrojbi**
- **Udruga veterana 4. gardijske brigade**
- **Udruga 5. gardijske brigade „Sokolovi“.**
- **Udruga specijalne policije iz Domovinskog rata**
- **Zajednica udruga hrvatskih branitelja liječenih od posttraumatskog stresnog poremećaja Republike Hrvatske**
- **Zajednica udruga hrvatskih civilnih stradalnika iz Domovinskog rata Hrvatske**
- **Udruga branitelja i veterana vojne policije iz Domovinskog rata**
- **Udruga Bojna Frankopan**
- **Hrvatski časnički zbor – zajednica udruga**



## **PODRUČJE DJELOVANJA 9. CENTRA ZNANJA ZA DRUŠTVENI RAZVOJ**

**Područje djelovanja 9. Centra znanja za društveni razvoj je unaprjeđenje kvalitete življenja hrvatskih branitelja i stradalnika iz Domovinskog rata u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva.**

### **KRATKI OSVRT NA REZULTATE PRIKUPLJANJA PODATAKA O USPJEŠNIM MODELIMA ODRŽIVOSTI I OTPORNOSTI UDRUGA 2022. GODINE**

**Slijedom realizacije odredaba Sporazuma o razvojnoj suradnji Centara znanja za društveni razvoj u Republici Hrvatskoj, tijekom 2022. godine, udruge članice 9. Centra znanja aktivno su radile na prikupljanju podataka o postojećim uspješnim modelima održivosti i otpornosti organizacija civilnog društva, kroz istraživanja i analizu javnih politika, uvažavajući specifičnosti područja djelovanja svojih udruga.**

**Naglasak je bio na istraživanju informacija o trenutnom stanju kao i glavnim preprekama održivosti i daljnjeg razvoja neprofitnih organizacija, u cilju stvaranja modela kvalitetne otpornosti i opstojnosti pred novim potencijalnim izazovima i krizama.**

**Prema rezultatima provedenih istraživanja i analiza većine udruga 9. Centra znanja, na osnovu izvješća relevantnih institucija i pravnih osoba, utvrđeno je da se udruge u Republici Hrvatskoj i dalje najvećim dijelom financiraju iz javnih nacionalnih izvora i fondova Europske unije, te se pretežito odvijaju kroz financiranje projekata/programa udruga od interesa za opće dobro, članarine, donacije, sponzorstva, institucionalnu podršku, Razvojnu suradnju i druge podrške od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.**

**Republika Hrvatska ima ustrojenu Institucionalni okvir za podršku razvoja civilnoga društva koji se sastoji od Vladinog Ureda za udruge, Savjeta za razvoj civilnoga društva i Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva. Ured za udruge stručna je služba Vlade Republike Hrvatske, osnovan Uredbom o Uredu za udruge radi obavljanja stručnih poslova iz djelokruga Vlade Republike Hrvatske u vezi sa stvaranjem uvjeta za suradnju i partnerstvo s nevladinim, neprofitnim sektorom, poglavito s udrugama u Republici Hrvatskoj.**

Misija Ureda je osigurati poticajan pravni, institucionalni i financijski okvir za djelovanje udruga i podupirati razvoj snažnog i autonomnog civilnoga društva kao nezaobilaznog partnera države u pripremi i provedbi javnih politika. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva kao javna zaklada osnovana je, sukladno Zakonu o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva i članku 5. Statuta, sa svrhom promicanja i podrške razvoju civilnoga društva u Republici Hrvatskoj.

Kao osnovni nedostaci financiranja putem poziva/natječaja objavljenih od strane ministarstava i državnih institucija, kao i onih od strane regionalne/lokalne razine pokazali su se nemogućnost financiranja redovnog rada udruge i pomoći članovima, odnosno jačanja ljudskih i organizacijskih kapaciteta, neizvjesnost rezultata i kašnjenje u obradi podnesenih prijava, smanjenje proračuna prijavljenih projekata, nedostatak jasnih kriterija vrednovanja, dok se u dijelu vezanom za provedbu projekata financiranih iz EU programa ističu problemi od kašnjenja objave poziva za dodjelu sredstava u odnosu na indikativni plan objave, dugo vremensko razdoblje odobravanja, kao i kasnije isplate sredstava, pretjerana administracija, do modela prijave „najbržim prstom“, prema kojem nisu nužno odobreni najkvalitetniji projektni prijedlozi.

Uz gore navedene izvore financiranja, udruge su ukazale na mogućnosti pasivnog i aktivnog samofinanciranja, putem obavljanja gospodarskih djelatnosti, te društvenog poduzetništva koje je još uvijek nedovoljno razvijeno, iako ima i iznimno pozitivnih primjera u području djelovanja udruga 9. Centra znanja.

Naime, braniteljske zadruge, kao primjer pozitivne prakse, predstavljaju ogroman potencijal za razvoj društvenog poduzetništva. Poseban model zadrugarstva je braniteljska socijalno-radna zadruga čiji su ciljevi osnivanja rehabilitacija i brža reintegracija njezinih članova u društvo i tržište rada. Uključivanjem braniteljske populacije (osobito hrvatskih ratnih vojnih invalida s dijagnozom PTSP-a) u socijalno poduzetništvo postiže se učinak radne terapije i smanjivanje rizika od socijalne isključenosti. Međutim, problemi su i dalje izostanak pravne regulative ovog načina poslovanja organizacija.

Iako se dio OCD-a u Republici Hrvatskoj odlučio za razne oblike samofinanciranja, iste ne ostvaruju značajne prihode od takvih oblika financiranja. Razlog tomu leži i u činjenici razmišljanja velikog dijela društvene zajednice da bi organizacije civilnoga društva svoje usluge i proizvode trebale davati besplatno.

Istraživanjem je utvrđeno da se samofinancirajućim aktivnostima većinom bave zagovaračke organizacije civilnog društva sa područjem djelovanja u zaštiti ljudskih prava, rekreacije, kulture ili zaštite okoliša, dok najmanji udio vlastitih sredstava i veliku ovisnost o izvorima financiranja iz javnih izvora imaju organizacije koje su osnovane radi pružanja socijalnih usluga i djeluju u području zdravstvene skrbi, udruge osoba s invaliditetom, kao i udruge braniteljsko-stradalničke populacije, prvenstveno iz razloga što se one skrbe o specifičnim potrebama i problemima svojih članova.

Od samog osnivanja, udruge proistekle iz Domovinskog rata u fokusu svoga rada imale su sveobuhvatnu skrb o svojim članovima, koji su prava na ostvarivanje statusa, pravnu i zdravstvenu zaštitu nakon teškog ranjavanja, ozljede ili oboljenja u obrani suvereniteta RH, odnosno brigu o obiteljima smrtno stradalih, zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja, potraživali prvenstveno u svojim udrugama, koje su posredovale u rješavanju njihovih prava kod svih nadležnih državnih institucija.

Prioriteti udruga bili su ostvarivanje ciljeva koji su se očitovali u resocijalizaciji i rehabilitaciji članova udruga stradalnika, branitelja i članova njihovih obitelji, aktivno sudjelovanje u donošenju svih zakona i podzakonskih akata kojima su se regulirala njihova prava, provođenje humanitarnih aktivnosti, kao i promicanje vrijednosti Domovinskog rata.

Tijekom godina, slijedom razvoja i stabilizacije rada, kroz institucionalnu podršku i Razvojnu suradnju putem financiranja od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Ministarstva hrvatskih branitelja, te korištenje sredstava EU fondova, došlo je do jačanja organizacijskih i ljudskih kapaciteta udruga, odnosno aktivnosti koje su obuhvaćale kontinuirane edukacije, istraživanje i analizu javnih politika, razvoj društvenih potencijala, zagovaranje pozitivnih društvenih promjena, te ostale aktivnosti 9. Centra znanja.

Rezultati istraživanja pokazali su da su braniteljske i stradalničke udruge još uvijek su u fazi istraživanja korištenja novih izvora financiranja poput filantropije i zakladništva, te crowdfundinga, kao novog inovativnog modela financiranja udruga.

## **NOVI MODELI ODRŽIVOSTI I OTPORNOSTI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U PODRUČJU DJELOVANJA 9. CENTRA ZNANJA ZA DRUŠTVENI RAZVOJ 2023. GODINE:**

**Mogućnosti sustavne podrške koju su godinama zagovarale udruge braniteljsko-stradalničke populacije i udruge osoba s invaliditetom, napokon su prepoznale nadležne institucije, te je 11. svibnja 2023. godine donesena Odluka Vlade RH o unaprjeđenju modaliteta podrške razvoju civilnog društva.**

**Uvažavajući odredbu članku 58. stavka 3. Ustava Republike Hrvatske kojom je propisano da posebnu skrb država posvećuje zaštiti hrvatskih branitelja, hrvatskih ratnih vojnih invalida, udovica, roditelja i djece poginulih hrvatskih branitelja, te odredbu članka 58. stavka 2. Ustava kojom je propisano da posebnu skrb država posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život, potreban je dodatni razvoj mjera koje se odnose na podršku udrugama iz Domovinskog rata i udrugama osoba s invaliditetom.**

**Slijedom iskustva u pružanju kontinuirane podrške organizacijama civilnog društva u jačanju njihovih sposobnosti provedbom javnih poziva i natječaja Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva, iskazala se potreba za stvaranje modaliteta podrške za razvoj civilnoga društva, prvenstveno savezima i zajednicama, odnosno udrugama iz Domovinskog rata i osoba s invaliditetom, a koji bi jamčio osiguravanje uvjeta za provođenje aktivnosti namijenjenih društvenom i ekonomskom razvoju te provedbi temeljne, nacionalne i tematske razine sustavne podrške.**

## **PREPORUKE ZA RAZVOJ MODELA ODRŽIVOSTI I OTPORNOSTI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U PODRUČJU DJELOVANJA 9. CENTRA ZNANJA:**

**Na osnovu svega iznesenog, razvidno je da postoji opravdana osnova za stalnu nadogradnju i izradu novih modela kojim bi se spriječili/umanjili potencijalni rizici te pridonijelo stabilnosti, otpornosti i održivosti udruga iz Domovinskog rata, u specifičnom području djelovanja 9. Centra znanja, te slijedom navedenog, uz sve postojeće uspješne modele održivosti i otpornosti organizacija civilnog društva, predlažemo slijedeće preporuke:**

- Kontinuirano jačanje uloge udruga iz Domovinskog rata kroz razvoj javnih politika u svezi sinergije udruga i javnog sektora, odnosno Vlade Republike Hrvatske, Ureda za udruge RH, ministarstava i Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u cilju stvaranja inovativnih modela financiranja, kako bi se osigurala stabilnost, dugotrajnost i održivost civilnoga društva u Republici Hrvatskoj.**
- Provođenje novog modela financiranja udruga iz Domovinskog rata kroz realizaciju gore navedene Odluke Vlade 11. svibnja 2023. godine o unaprjeđenju modaliteta podrške razvoju civilnog društva.**
- Poticanje razvoja samofinanciranja udruga iz Domovinskog rata i braniteljskih zadruga, a jedan od preduvjeta je i uspostava zakonodavnog okvira o djelovanju društvenog poduzetništva, te po donošenju istoga započeti kampanju s ciljem poticanja navedenog načina financiranja.**
- Donošenje Strateškog dokumenta Nacionalne strategije za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva, uz uvažavanje specifičnosti udruga iz Domovinskog rata, kao ustavne kategorije udruga od posebnog državnog interesa.**